

ANNA STUART

Moșă de la Auschwitz

Traducere din limba engleză de
CARMEN ION

UNU

1 SEPTEMBRIE 1939

ESTER

CÂND CEASUL CATEDRALEI SF. STANISLAV BĂTU MIEZUL zilei, Ester Abrams se lăsă să cadă cu recunoștință pe treptele de sub el și-și înălță fața spre soare. Razele blânde îi încălzeau pielea, însă toamna își întindea deja tentaculele, așa că picioarele îi rămâneau reci. Cochetă preț de o clipă cu ideea de a-și scoate haina și a se așeza pe ea, dar haina era nouă și într-o culoare albastru pal aleasă cu nesăbuință, la îndemnul sorei ei mai mici, care o asigurase că avea să îi scoată în evidență nuanța ochilor, iar Ester nu voia să riște s-o păteze.

Se îmbujoră la amintirea împrejurărilor în care cumpăraseră haina. Fusese un gest nechipzuit, dar, zău așa, Filip era întotdeauna bine îmbrăcat. Nu extravagant – un ucenic de croitor nu câștiga decât un pic mai mult decât o infirmieră în devenire –, însă cu lucruri bine alese și purtate cu mândrie. Țăsta fusese unul dintre primele amănunte care îi atrăseseră atenția asupra lui în ziua aceea de aprilie când el se așezase pentru întâia

oară în capătul îndepărtat al scării și ea își simțise toate celulele din corp dând pe dinafară, la fel ca mugurii care se trezeau la viață în cireșul din apropiere. Sigur că-și ferise imediat privirea, coborând-o asupra piroștilor, cu toate că înghițise deja toate micile găluște fără să simtă gustul niciunei îmbucături din umplutura cea mai bună de ciuperci și *sauerkraut* făcută de mama ei.

Nu îndrăznise să se uite în sus până ce, într-un târziu, el se ridicase ca să plece, și abia atunci aruncase o privire furișă. Și își făcuse o primă impresie – bărbatul avea un trup înalt și slab, aproape deșirat, dacă nu ar fi fost modul ferm în care pășea; jacheta pe care o purta era dintr-un material aspru, însă croită cu stil; kippa fixată pe ceafă era brodată pe margini cu un motiv complicat. Se delectase cu imaginea lui până ce, dintr-odată, el se întorsese și o privise, ochii li se înlănțuiseră, iar ea simțise cum nu doar fața, ci întreg corpul i se aprinde de ceva care ar fi trebuit să fie jenă, dar care semăna mai degrabă cu... o senzație de bucurie.

În ziua următoare se întorsese în același loc devreme, încordată de atâta nerăbdare. Ceasul bătuse miezul zilei, dar niciun tânăr nu se ivise, ci doar un bărbat în vârstă, cu o pălărie trasă prea mult peste ochi, care își târșăia picioarele urcând treptele sprijinit într-un baston. Ester se grăbise să-i sară în ajutor, pe de-o parte pentru că așa s-ar fi așteptat mama ei să procedeze, pe de altă parte cu speranța că la ieșirea din biserică avea să îl găsească pe tânăr așezat pe scară. Se lăsase să cadă pe treaptă cu bagheta în poală, ciugulind mânioasă din ea, de parcă biata pâine era cea vinovată, așa că abia după ce mâncase mai bine de jumătate din ea își dăduse seama

că el se afla în exact același loc ca în ziua de dinainte. Își mânca în liniște propriul prânz, cufundat în lectura unui ziar, numai că, de fiecare dată când fata îi arunca o privire, îl surprindea părănd mai degrabă să se zgâiască la foaia de hârtie decât să o citească.

Timp de șase zile lungi își luaseră prânzul în capelele opuse ale scării, cu locuitorii din Łódź înghesuindu-se și îmbrâncindu-se, și răsând mai jos, pe strada Piotrkowska. În fiecare zi, ea repeta în gând fraze care ajungeau să i se încâlcească în minte în noduri dure-roase ori de câte ori încerca să le dea glas. Până ce, într-un final, o femeie pășise printre ei țâțâind zgomotos din buze. Nu au aflat ce anume o supăraseră, căci, atunci când își ridicaseră amândoi privirea, ea se făcuse deja nevăzută înăuntrul bisericii, iar ei se pomeniseră holbându-se direct unul în ochii celuilalt.

Toate frazele istețe care se învărtiseră prin capul lui Ester rămăseseră blocate cu încăpățănare înăuntru, iar în cele din urmă, când el făcuse o remarcă neghioabă despre vreme, ea îi răspunsese cu alta și mai neghioabă, și apoi își zâmbiseră de parcă ar fi avut cel mai inteligent schimb de replici, așa că poate că și el își repetase frazele în gând. Odată ce acele prime cuvinte fuseseră slobozite, altele urmaseră cu mai multă ușurință, și curând se treziseră nu stând de vorbă, căci niciunul din ei nu se pricepea să întrețină conversații sclipitoare, ci schimbând cu simplitate mici informații despre ei înșiși.

— Îmi place kippa ta, reușise Ester să rostească. E așa drăguț brodată pe margini!

El își dusesese mâna la cap cu timiditate.

— Mulțumesc! Eu am brodat-o.

— Serios?

El se împurpurase la față, și Ester observase că, deși băiatul avea părul închis la culoare, ochii lui erau la fel de albaștri ca ai ei.

— Sunt ucenic de croitor. Facem mai ales jachete, pantaloni și cămăși, dar cel mai mult îmi plac... Făcuse o pauză și se trăsesse de marginile kipei, apoi adăugase: Tata le zice „farafastâcuri”. Nu este de acord cu ele. Zice că brodatul e treabă muierască.

— Dar se înșală, din moment ce ai brodat atât de bine. El scosese un râset scurt, dar adânc.

— Mulțumesc! Eu sunt de părere că hainele trebuie să exprime ceva din ceea ce ești.

Ester trase de mâneca hainei ei albastru pal la amintirea acelui comentariu și a surprizei pe care i-o provocase. Fusese crescută să creadă că hainele trebuie să fie îngrijite, curate și modeste, și nu-i trecuse niciodată prin cap că ar putea să exprime altceva decât abilitățile de gospodină ale femeii.

— Mai povestește-mi despre tine! îl îmboldise, iar el o ascultase și îi vorbise în așa fel încât Ester ar fi putut să stea să îl asculte cu bucurie toată după-amiaza, numai că nu avea la dispoziție decât o jumătate de oră pentru masa de prânz, iar infirmiera-șefă era o scorpie.

Dacă întârziai chiar și un minut, riscai să fii trimisă să te ocupi de ploștile bolnavilor toată după-amiaza, și, deși ar fi meritat să stea cu tânărul croitor, părinții ei făcuseră mari sacrificii ca să-i plătească ucenicia, iar ea le datora să-și termine cu bine pregătirea. Îi fusese foarte greu să se smulgă de lângă Filip, și, având în vedere atenția cu care își îndeplinise apoi îndatoririle, la fel de bine

ar fi putut să fie trimisă să se îngrijească de ploști. Însă tânărul se întorsese în același loc a doua zi, și în cea următoare, iar Ester ajunsese să prețuiască acele jumătăți de oră ca pe cele mai fine nestemate din minele rusești. Așadar, pe unde o fi umblând el astăzi?

Se uită tulburată în josul străzii Piotrkowska. Poate că fusese reținut la muncă sau poate că avusese loc cine știe ce incident. În dimineața asta, aerul părea ciudat de încărcat, oamenii erau mai agitați decât de obicei și magazinele, mai pline de clienți. Toți cei care treceau prin fața bisericii păreau încărcăți cu sacose burdușite cu produse de băcănie, de parcă se temeau ca marfa să nu dispară în chip misterios de pe rafturi. Vânzătorii stradali de ziare strigau mai tare ca niciodată, însă Ester auzise deja acel amestec neplăcut de vorbe – naziști, Hitler, invazie, bombe – de prea multe ori în ultimele luni pentru a le mai acorda mare atenție. Era o zi de toamnă frumoasă, cu toate că treapta pe care stătea așezată era cam rece, dar sigur că nimeni nu avea să facă ceva îngrozitor cu un cer atât de albastru deasupra capului.

Iată-l, în sfârșit, croindu-și drum prin mulțimea din fața măcelăriei, pășind cu aplomb printre miile de oameni! Ester se ridică pe jumătate în picioare, după care se forță să se așeze la loc. Trecuseră trei luni de când se întâlneau astfel și își mâncau prânzul stând din ce în ce mai aproape pe treptele de la catedrala Sf. Stanislav, iar în acest răstimp mugurii din cireș se transformaseră în fructe, iar frunzele se întunecaseră la culoare și începușeră să ruginească pe margini.

Discutaseră, devenind tot mai încrezători în sine pe măsură ce își împărtășeau informații. Ea îi aflase

numele: Filip Pasternak. Și, evident, încercase să afle cum ar fi sunat prenumele ei alăturat celui de familie al lui – Ester Pasternak –, însă atunci când Leah, sora ei mai mică, o imitase, o luase la rost, cerându-i să nu fie ridicolă. Filip își făcea ucenicia în atelierul cu bună reputație al tatălui său, unde nu se bucura de tratament special, lucru care nu îl deranja, declarase el (cu toate că Ester nu era tocmai sigură), și, prin urmare, nu se punea problema să se căsătorească prea curând, căci avea „multe de făcut”.

Odată cu această informație, conversația se împotmolea. Ester reușise să îngaime că Filip avea probabil talentul necesar pentru a duce mai departe afacerea familiei, iar el acceptase complimentul și zâmbise cu recunoștință, după care adăugase pe un ton neobișnuit de aspru că „tații nu au întotdeauna dreptate în toate privințele”. Și pe urmă amândoi se uitaseră în jur cu un aer vinovat, speriați că cineva ar fi putut auzi blasfemia, iar ceasul bătuse jumătatea de oră la momentul potrivit, făcându-i să se ridice în mare grabă de pe scară. În după-amiaza aceea, lui Ester i se repartizase curățirea ploștilor, însă abia dacă remarcase cu atâtea gânduri care i se învâlmășeau prin minte.

Era aproape sigură că părinții ei aveau să o considere prea tânără pentru măritiș sau cel puțin prea ocupată cu ucenicia, și adevărul era că în ultimii doi ani le repetase în nenumărate rânduri că nu o interesau bărbații și că probabil nu aveau să o intereseze niciodată. Mama îi zâmbise cu înțelepciune la auzul unor astfel de vorbe și zâmbetul ei o enervase pe Ester la acea vreme, însă acum i se părea alinător. Nu că Filip sau ea ar fi adus vreodată

vorba de căsătorie, și nici măcar de o cină sau o plimbare prin parc, totul rămânând la faza prânzurilor luate împreună pe treptele catedralei Sf. Stanislav. Era ca un soi de ritual, o mică bulă rigidă pe care amândoi se temeau să nu o spargă ca nu cumva să descopere că nu se găsea nimic înăuntru.

— Ester!

Filip o strigă peste capetele mulțimii. Un tramvai se apropia și, preț de o clipă îngrozitoare, ea se sperie că băiatul avea să încerce să traverseze prin fața lui, însă, în ciuda privirii ciudate de om nebun, el se retrase și, după prea multe secunde chinuitoare, tramvaiul își văzu de drum huruind. Și pe urmă îl văzu sărind peste șine și strigându-i din nou numele:

— Ester!

Tânăra se săltă de pe scară.

— Filip! Ce faci? Ești bine?

— Nu! Adică da! Eu sunt bine. Dar lumea a luat-o razna. Și lucrurile nu stau deloc bine pentru Polonia.

— De ce? Ce s-a întâmplat?

— N-ai auzit?

Ester ridică din sprâncene și Filip se lovi cu palma peste frunte într-un mod atât de comic, încât ei aproape că îi veni să râdă, dar se stăpâni văzându-l atât de îngrijorat, încât cu siguranță nu ar fi apreciat un gest frivol.

— Sigur că n-ai auzit, continuă el, altfel nu m-ai fi întrebat. Scuze!

Stătea cu două trepte mai jos decât ea, și pentru prima oară privirile lor erau la același nivel. Ester se uită adânc în ochii lui, prea preocupată pentru a se jena.

— N-ai de ce să-ți ceri scuze. Spune-mi ce s-a întâmplat!

El oftă.

— Ne-a invadat Germania. Wehrmachtul a dat buzna peste granițe și acum nu mai e nimeni în siguranță.

— Asta înseamnă că va trebui să pleci la război?

— E posibil. Dacă mai apuc. Nemții se mișcă foarte repede. Se îndreaptă spre Cracovia și Varșovia.

— Și spre Łódź?

— Tot ce se poate. Łódź e un oraș frumos și cu o industrie dezvoltată. Iar nemților le plac fabricile.

— Dar nu și evreii.

— Nu, o aprobă Filip. Am auzit că unii evrei se pregătesc deja să fugă spre est, luând cu ei aurul pe care îl au.

— Dar familia ta?

Filip clătină din cap.

— Nu, tata nu și-ar părăsi atelierul pentru nimic în lume. Și, chiar dacă s-ar decide să o facă...

Se opri și o privi adânc în ochi.

— Dacă s-ar decide să o facă...? îl îmboldi ea.

Îl văzu cum își ridică bărbia și ochii i se întunecă de o hotărâre neașteptată.

— Chiar dacă s-ar decide să plece, eu nu l-aș însoți. Nu fără tine.

— Fără mine? icni Ester, însă în clipa următoare tânărul îi prinse mâinile și se așează într-un genunchi în fața ei, păstrându-și cu greu echilibrul, cu picioarele lui lungi, pe treptele înguste.

— Ester Abrams, îmi faci marea onoare de a accepta să fii soția mea?

Ester clipi, uluită. Preț de o secundă, păru că întreaga suflare de pe strada Piotrkowska își încetă forfota panicată și-și răsuci fața către ei. Două bătrâne care târau

după ele un cărucior plin cu pungi de cumpărături se opriă din mers ca să se zgâiască. Ester se uită lung la ele și una dintre femei îi făcu cu ochiul și dădu din cap, așa că fata își mută privirea spre tânărul chipeș așezat într-un genunchi în fața ei.

— Eu...

— Pentru că de acum suntem în război, Ester; din clipa în care am auzit vestea și mi-am imaginat soldați, puști și dușmanul năvălind în oraș, un singur gând nu mi-a dat pace – că aș putea să te pierd. Și pe urmă mi-am zis ce prostie am făcut că în vara asta am pierdut zilnic 23 de ore și jumătate *fără* tine și că n-aș suporta să mai pierd nici o altă jumătate de oră. Așa că, ce zici, Ester?

— Mă întrebi dacă vreau să mă mărit cu tine?

— Da!

— Da!

Tot corpul lui Ester explodează când îl trase în sus pe Filip, iar el o luă în brațe și buzele lui le atinseră pe ale ei, și singurul ei gând fu că și ea irosise prea mult timp. Lumea se învolbură în jur de atâta bucurie și un zumzet puternic îi răsună în urechi, de parcă Dumnezeu le-ar fi poruncit tuturor îngerilor să cânte. Deși, dacă ar fi făcut-o, ar fi putut alege niște cântăreți mai buni, căci corul semăna mai mult cu un vaiet decât cu un cor divin, și abia când se retrase, în sfârșit, din îmbrățișare, își dădu seama că ceea ce auzea era urletul scos de o sirenă ce anunța un raid aerian dintr-unul dintre difuzoarele ruginite instalate pe stradă.

— Grăbește-te! o zori Filip luând-o de mână și trăgând-o în sus pe scări spre intrarea în catedrală în timp

ce, deasupra capetelor lor, două avioane nemțești spintecau, întunecate și amenințătoare, cerul strălucitor de albastru, iar acum Ester nu mai știe dacă asta era cea mai fericită ori cea mai urâtă zi din viața ei.

Era o întrebare pe care avea să și-o pună la nesfârșit în anii tulburi ce aveau să vină.